

הקשת המזרחית

קטמנדו היא עיר צבעונית ומלאת ניגודים: יופי טובל בכיעור, קודש מתמזג בחול, עוני לצד עושר, נוחות מהולה בסגפנות, הינדואיזם מעורב בבודהיזם. היא בסיס נוח להתארגנות אבל גם תחנת חובה על שלל מקדשיה, כיכרותיה וטיפוסיה

נ פ א ל

קטמנדו

כתב: יותם יעקבסון

סביבתה היא סטופת סוויאמבהונאת (Swayambhunath). הסטופה ניצבת בראש גבעה הצמודה לקצה המערבי של העיר ומאפשרת תצפית למרחב. התצפית יפה במיוחד בשעות בין הערביים, כשהשמש מאירה את העמק ואת הפסגות בתאורה רכה. הסטופה מכונה "מקדש הקופים" בשל להקות הקופים הגודשות את המקום. המקום שוקק חיים במיוחד בחגים בודהיסטיים ובפרט ביום הולדתו של בודהה (ראו מסע אחר 118).

הסטופה, מבנה ארכיטקטוני בודהיסטי שמקורו בהודו, היא התפתחות של גלעד מוקף מעגל אבנים בדומה לקברי בכירים בתרבות ההודית הקדומה. במהרה הפכה הסטופה למשיר מאגיים מיסטי המכיל, לפי האמונה, שרידי קדושים או חפצים הקשורים בהם שיש להם השפעה עוצמתית על הסביבה. אפר הקדושים או החפצים הונחו בחלל מרכזי (דהטו, Dhātu) בתחתית המבנה, מה שמסמל את ציר העולם. חצי העיגול שמעל, המכונה רחם (גהר-בה, Gharba) או ביצה (אנדה, Anda), מסמל את העולם. לפי האגדה המקומית, בתקופה שבה היה העמק כולו מוצף היתה נקודה זו אי קטן. לימים נבנתה כאן סטופה גדולה. חלקה התחתון בנוי כחצי עיגול, ובחגיגות יוצקים עליו חלב וסיד המשווים לו מראה זולג. בראש חצי העיגול ניצבת קובייה גדולה ומוזהבת שממנה מתנשא חלקה העליון המחודד של הסטופה. על כל אחת מפאות הקרבייה מופיעות פניו השלוים של בודהה. לרוב תוהים תיירים מדוע הוא נראה ישנוני, התשובה לכך היא כי עיניו חסרות ההבעה אמורות להביע שוויוניות נוכח כל תופעות העולם. השוויוניות מתאפשרת הודות לתבונה שלפיה הכל הוא למעשה אחד.

אפשר לעלות כמעט עד למעלה ברכב או להעפיל ברגל בגרם מדרגות תלול העולה ממזרח. לאורך השביל תעברו על פני פסלים רבים, פינות פולחן וקופים שעל-

ליהם להיות תוקפניים. ■ מחיר: 75 רופיה נפאלית.

טבורה של העיר: כיכר דורבאר

הניידות בקטמנדו קלה למדי. בכל קרן רחוב אפשר לצוד מוניית או ריקשה ובנוסף יש אוטובוסים ציבוריים (מקרטעים ודחוסים, אבל זה חלק מהחוויה). למרות זאת

ירו של קט סטיבנס "קטמנדו" מתנגן בראשי בכל פעם שאני מגיע לבירת נפאל. לאחר שעות נסיעה באוטובוס מיטלטל בדרכים מפותלות המעפילות מצפון הודו או לאחר כמה טיסות, מתגלה לפתע העמק הפורה. פסגות מושלגות תוחמות אותו מצפון. כך יאה לבירת מדינה ששמה נגזר ככל הנראה מהמילה הסנסקריט נפאל (Nipalaya) שפירושה "השוכנת למרגלות".

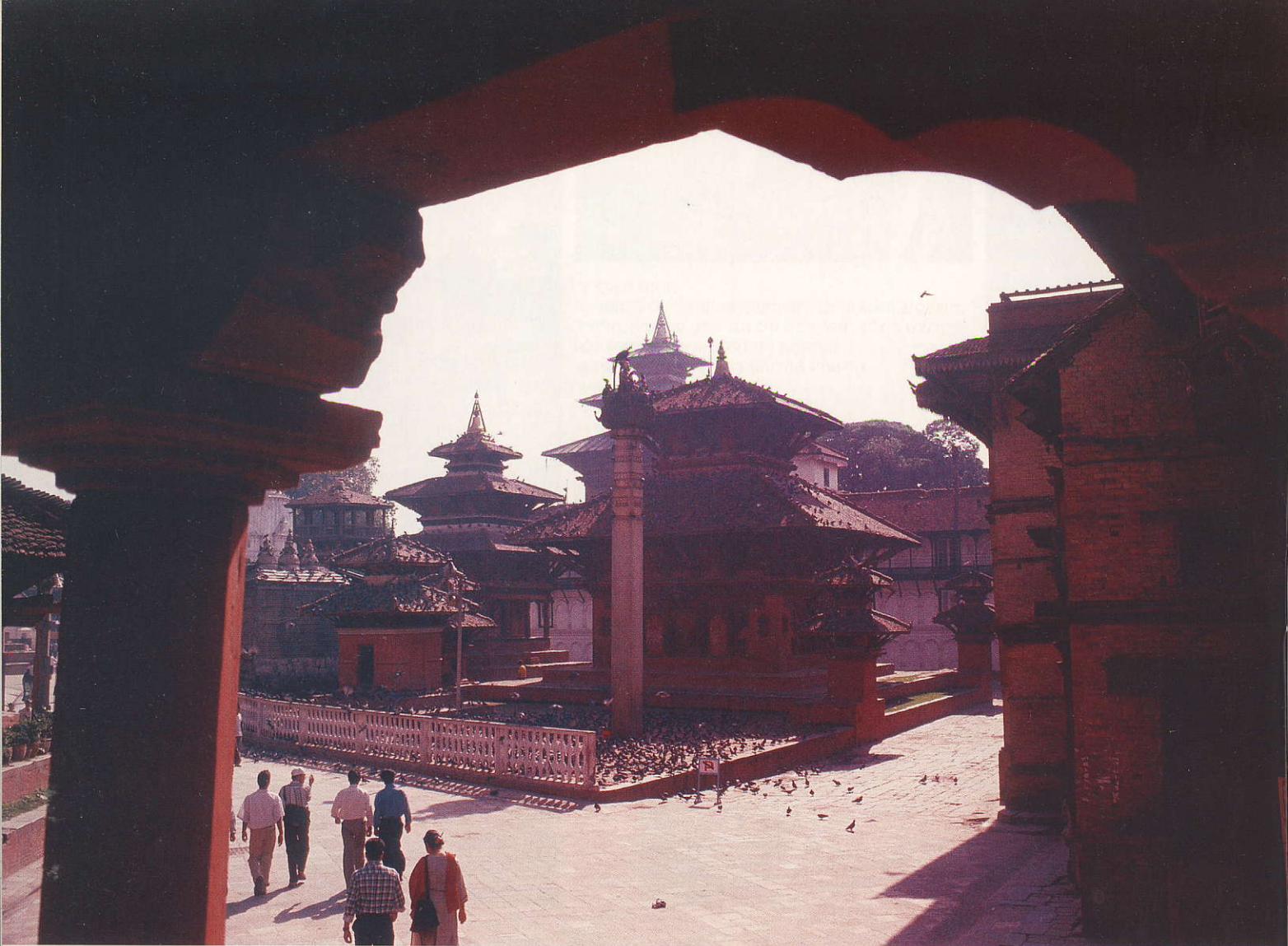
קטמנדו (Kathmandu) היא עיר רבת ניגודים שבה יופי וכיעור, ניקיון ולכלוך, עוני ועושר שוכנים יחדיו. שני הדברים הראשונים שהעיר יכולה להציע הם מקלחת באחד מהמלונות או בתי הארוחה הפזורים בה וארוחה באחת מהמסעדות. בהמשך היא תגלה את טפחיה, תבהיר שהביטחון השורר ברחובותיה מאפשר לשוטט בהם ללא חשש ובכך תאפשר לגלות את פיוותיה החבויות ואת שכיות החמדה שבה. קסמה של קטמנדו שהופך אותה ליעד תיירותי מוצלח, הוא העובדה שלצד קדמה ונוחות תיירותית, באזורים שלמים נדמה כאילו עצר הזמן מלכת. ההיסטוריה של קטמנדו קשורה בעמק הפורה שאפשר את קיומה של חקלאות מימי קדם ובכך שימש עורף כלכלי איתן לערים שקמו בו, בהן קטמנדו. בנוסף, עברה בעמק דרך סחר קדומה שקישרה בין הרמה הטיבטית וסין לבין הודו. עד היום נמשכת "דרך הידידות", הדרך המקשרת בין נפאל לסין מקטמנדו צפונה, במעלה ההרים והלאה אל עבר להאסה. מי שישב על הדרך התעשר מהסחורות

שעברו בה ומהענקת חסות לסוחרים ונהנה מהשפעתם של תרבויות, של דתות ושל רעיונות שהגיעו עם העוברים. ככזה הפך היושב על אם הדרך גם מקור לקנאה ומטרה לניסיונות של כיבוש. זו תמצית ההיסטוריה של קטמנדו, שלעד נמצאת בתו-

ך: התווך שבין סין להודו, שבין הר למישור, שבין היגוד איזם לבודהיזם, שבין מזרח למערב. קטמנדו עשויה לתע, תע, אך סופה שהיא חודרת אי שם לתווך שבלב.

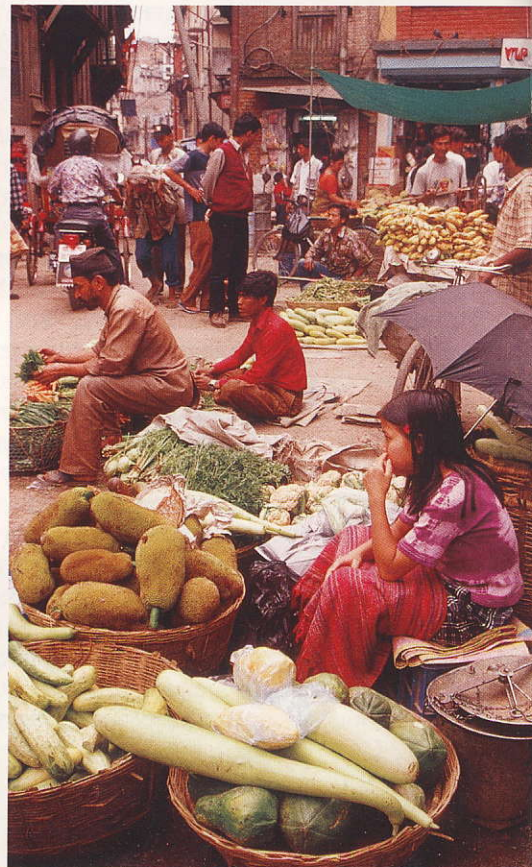
התחלה טובה: סטופת סוויאמבהונאת

מקום טוב להתחיל בו את ההיכרות עם העיר ועם

↔ (למעלה ומשמאל) בכיכר דורבאר יש למעלה
 מחמישים מקדשים ומבני תפילה. מקום נפלא לשיטוט
 → לרחובותיה של קטמנדו נשפכת תוצרת חקלאית:
 בנדים, חוטים, גושי חמאה גדולים הנמכרים בתוך נאדות
 עשויים איברים פנימיים ויוגורט משובח
 צילומים: יותם יעקבסון

↓ המאמינים מניחים מנחות במקדש הקופים
 צילום: אריאלה אנג'ל

קערת מנחה
אזור התאמל - סוכנויות נסיעות, בתי הארחה, מסעדות,
חנויות, אינטרנט מהיר וגם בית חב"ד אחד. כל מה שצריך
כדי להתארגן ולצאת למחוזות הממלכה
נשים עומלות על הכנת מחרוזות נואריות
צילומים: יותם יעקבסון

צילום: אדם אוקיפי

הסגולות המגנות המוכר מהמסורת הינדואית. במאה ה-12 עלתה לשלטון שושלת מאלה (Malla) שבימי נמשך תור הזהב של העמק. מלכיה היו הינדואים נאמני שיווא שהציגו את עצמם כגלגולו של וישנו, האל המשמר את העולם, אך עם זאת ניכרו במורשתם השפעות בודהיסטיות וטיבטיות רבות. במשך מרבית שנות שלטונה של שושלת מאלה היתה קנטיפור רק אחת משלוש ערי מדינה עצמאיות בעמק. במאה ה-16 הוקם בסמוך לארמון היכל שנקרא קסתה מנדפאם (Ksatha Mandapam), "היכל עץ". ההיכל שימש בעבר להתכנסויות, לימים הוסב למקדש והיום מצטופפים סביבו רוכלים וסבלים הממתינים שישכרו את שירותיהם. לפי האגדה המבנה כולו נבנה מעץ אדיר אחד ומניחים שממנו גם נגזר שמה של העיר היום. בעקבות ההפיכה השלטונית ב-1768 שבה עלתה לשלטון שושלת שאה (Shah) מבני הגורקה (Gorka), היתה העיר לבירת ממלכה גדולה יותר משטחה של נפאל היום. ארמון המלך נבנה במהלך תקופות שונות וניכרות בו השפעות רבות, מהסגנון הנפאלי של קירות הלבנים ופגודות העץ, דרך מאפיינים הודיים וסיניים וכלה בסממנים מוסלמיים וניאורקולוניאליים. אפשר לבקר בחלקים של הארמון ואף להעפיל אל מרומי הפגודה ולהשקיף על הסביבה. ג' - שבת 9:30-15:00 ■ מחיר: 250 רופיה נפאלית. סביב הארמון משתרעת כיכר דורבאר, על כיכרות המשנה שלה המאכלסות את מיטב הארכיטקטורה של

מומלץ שלא לוותר על הליכה ברגל, בעיקר באותן סמטאות עתיקות שבהן ממעטות הריקשות לנסוע בשל קשיי מעבר. בנבכי הסמטאות מסתתרת לה קטמנדו האמיתית. אף שידוע על התיישבות קדומה יותר, ראשיתה של העיר קטמנדו היא בסביבות המאה העשירית לספירה. שמה הקודם היה קנטיפור (Kantipur). מרכז העיר היה כיכר דורבאר (Durbar). פירוש המילה הוא "מקום הארמון", ואל הכיכר הזו כמו נמזגות רבות מסמטאות העיר העתיקה. בשנים האחרונות נאלצים תיירים לרכוש כרטיס כניסה לכיכר. ■ מחיר: 200 רופיה נפאלית. מהמאה העשירית ועד לשלהי המאה ה-19 ישב המלך בארמון הניצב בשולי הכיכר שבמרכז העיר. עם צמיחת העיר והתפשטות ההשפעות המערביות עליה עקר המלך לארמון חדש שהקים בשולי העיר העתיקה, שלימים הוקף בידי העיר החדשה. בארמון החדש התרחש ביוני 2001 האירוע הדרמטי שבמהלכו הרג יורש העצר דִיפֶנְדֶרָה את הוריו, המלך בִּירֶנְדֶרָה והמלכה אִישְׁוֹרְיָה, את אחיו ועוד כמה מבני משפחתו מכיוון שהוריו סירבו לקבל את הכלה שבחר. הוא עצמו ניסה להתאבד ונכשל. בהיותו שרוי בתרדמת הוכתר למלך, אך הוא מת זמן קצר לאחר מכן. ב-4 ביוני הוכתר דודו גִיאָנְדֶרָה (אחיו של בירנדרה) למלך. הזעזועים היוו תמריץ לפעילותם של המאואיסטים. הארמון הישן, שחלקו משמש מוזיאון, נקרא הנומאן דוקה (Hanuman Dokha) על שם הנומאן, האל הקוף בעל

העיר. במקום מקדשים רבים מתקופות שונות, האחרונים שבהם נבנו במאה ה-18, אך כולם נפגעו קשה ברעש האדמה של 1934 ושוקמו. בין המקדשים הבולטים: מקדש האלה המלכו-תית טלג'ו (Taleju) הסגור במשך מרבית השנה, מקדש קרישנה, שיווא, וישנו והקומארי בהוואן (Kumari Bhavan), מקום מגוריה של הקומארי המלכותית, האלה החיה. במרפסת שבחזית מקדש שיווא ופרוואטי ניצבים פסלי עץ של הזוג השמימי, משקיפים על הכיכר. יש בכך תזכורת לנו, התיי-רים, שבכיכר דורבאר אולי נכון יותר להתיישב, לתת לדב-רים לחלוף על פנינו ולא לחלוף על פניהם.

צ'אי, הצלמות ומנחה: בין העיר החדשה לעתיקה

מדרום לכיכר דורבאר נמשך רחוב המכונה פריק (Freak), שהיה רובע התרמילאים של קטמנדו במהלך שנות השישים. אף שבמרצת הזמן הועם זוהרו של הרחוב ורובע התאמל (Thamel) תפס את מקומו, עדיין יש במקום הרבה בתי הארחה ומסעדות. כאן אפשר לפגוש לעתים את בני תקופתו של קט סטיבנס. הגם שאין פרחים בשערים הם עדיין יושבים בבתי הקפה עם צ'אי וסיגריה.

ממזרח לכיכר דורבאר נמשך רחוב New Road המסתיים בשדרת קדיפאת (Kadipath) הניצבת לו ומהווה למעשה את הגבול בין קטמנדו העתיקה לעיר החדשה. רחוב New Road התפרסם כמרכז לרכישת מוצרי צילום ומכשירי רים דיגיטליים. זהו אחד המקומות הזולים בעולם לרכוש מצלמות, עדשות ועוד. נדיר להיתקל בסחורה פגומה או מזויפת, אך מומלץ לערוך סקר שוק.

הדרך המרתקת ביותר להמשיך מכיכר דורבאר היא דרך רחובות העיר העתיקה, כלומר לתעות בסבך הסמטאות והרחובות שבין התאמל לכיכר, למשל באזור אינדרה צ'וק (Indra Chowk). באזור הזה אפשר להתרשם מקטמנדו במיטבה: בתי מגורים קדומים הבנויים סביב חצרות סגורות שבהן בורות מים, פינת פולחן ומלאכות יומיום ציוריות. בקרב פינות הפולחן ניצבים מעין פסלים המזכירים בצורתם את השיווא לינגאם מהודו, אלא שכאן על כל אחת מפאותיהם מופיעים צלמים של בודהא יושב, עדות נוספת לעירוב הדתי של עמק קטמנדו.

בשעת בוקר מוקדמת אפשר לראות את בנות העיר נחפזות לדרכן לאחר רחצה, שערן הרטוב אסוף בקפידה ונקודה אדומה גדולה שפתיתי אורז משוקעים בה מתנוססת על מצחן. הן נושאות בידיהן קערות מנחה ציוריות וקטורת למקדש סמוך. המולת הבוקר סביב המקדש שים הספוגה ריחות חמאה וקטורת היא חוויה מומלצת. בשעה מאוחרת יותר פונים התושבים מענייני קודש לחול. אז כמו נשפכת לרחובות תוצרתם החקלאית של כפריים המגיעים מכל רחבי העמק וסוחרים זעירים פורסים מרכולתם: בגדים, תכשיטים, צמר, תוצרת חלב בדמות גושי חמאה גדולים הנמכרים בתוך נאדות עשויים איברים

בארמון התרחשה לפני כשש שנים הטרגדיה: יורש העצר הרג את הוריו וכמה מבני משפחתו מכיוון שסירבו לקבל את כלתו

פנימיים, יוגורט משובח הנמכר בכלי חרס ועוד.

בסיס היירותי: התאמל

רובע התאמל מציע את כל מה שתייר יכול לחלום עליו. ההצעות (למעט אולי הסוחרים הלוחשים ללא הרף "חשיש, חשיש") אינן כמוסות ומרצדות לנגד העין במחול מסחרר של שלטי ניאון זרחניים. יש כאן מבתי הארחה ועד למלונות יוקרה (בתי הארחה רבים נמצאים גם באזור רחוב פריק ובתי מלון יוקרתיים במיקום שקט יותר נמצאים ברובע השגריריות מצפון לתאמל), מסעדות בשפע בסגנון איטלקי, נפאלי, אירופאי, הודי, טיבטי, ישראלי ועוד, בתי קפה שבחלקם נערכות הופעות חיות, אינטרנט במהירות מצוינת, סוכנויות נסיעות, חנויות ספרים נפלאות ומה לא. מקום נפלא להתרווח, לאגור כוחות, להת-ארגן ולצאת לראות את יתר נפלאות ממלכת ההימלאיה. ☉

יותם יעקבסון - כותב, מצלם, מדריך טיולים בישראל ולאורך נתיבי הסחר הקדומים באסיה. מרצה בליווי שקופיות. yotamj@017.net.il

בית חביד

"בית", זו התחושה שצפה כשמגיעים לבית חב"ד בקטמנדו. הרב חזקי ליפשיץ, אשתו חני, ילדיהם ומתנדבים מקיימים את המקום, פותחים את דלתם ומעניקים תחושה משפחתית. דברים שהופכים ליותר ויותר מבוקשים ככל שהטיול מתארך. מלבד חום ולבביות אפשר למצוא בבית חב"ד מחשבים, ספרים להחלפה, ישראלים (לא לו שאוהבים לשחק "פיצוחים" למשל), מידע על טרקים, לוח זמנים של אוטובוסים ועוד. נכון, אפשר למצוא את המידע הזה גם במקומות אחרים, אבל יש שני דברים המעניקים ערך מוסף: טלפון שאליו אמה יכולה להתקשר חופשי (בלי שיגבו מכם שתי רופיות לזקה) ומסעדה כשרה שבה יוכלו כל שומרי הכשרות לאכול סוף שניצל, לנגב חומס נחמד ולכרסם במבה. מדי סוף שבוע נערכות במקום תפילות. בערבי שיש ובצהרי שבת מוגשות ארוחות ביתיות וכל הישראלים נוהרים אליהן כדי להתמנגל, והכל בחינם.

אולם השיא של בית חב"ד מתרחש פעמיים בשנה: בערב ראש השנה ובליל הסדר. אז מתקבצים מאות מטיילים ישראלים ונוצרת אווירת חג מיוחדת. זכיתי לקחת חלק בחוויה בראש השנה האחרון. אווירת החג התפשטה באזור התאמל כבר כשבוע לפני שהתיישבנו לשולחן החג. לעיר נהרו מאות ישראלים, התאמל התמלא בעברית (מה שהבריח לא מעט אירופאים), ולרגע יכולתי לדמיין שאני מסתובבת בתל אביב (רק שהכל ממש זול). בכל זמן אחר עלולה תופעת ה"ישראלואדה" להרתיע, במיוחד את מי שנודד עד לנפאל הרחוקה כדי למצוא שקט, אבל מסיבה לא ברורה בראש השנה ובפסח נהנים כולם מהביחד. לחילוניות כמוני מסמל החג בעיקר משפחתיות. שמחתי לחגוג בחברת מי שמרגישים אותו הדבר. כלנו נהרנו לאולם האירועים, שרנו, התפללנו, התחבקנו, הרב חזקי סלסל בקולו וכמובן - אכלנו (אוכל כשר למהדרין בצלחות חד פעמיות). בניגוד להרבה חגיגות בארץ, האוכל פה הוא באמת לא העיקר. אחד הדברים המרגשים הוא מפגש בין הורים לבין ילדיהם לאחר שלא התראו חודשים. כמי שמאוד התגעגעה לאמא שלה, יכולתי רק לקנא. באווירת החג הסכימה אמא של ש, חברי לטיול, לאמץ אותי זמנית ושימשה לי אמא לערב אחד.

www.chabad-nepal.com 9771-4700492 ☎

כתבה: נועה רובינשטיין